

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
TEISINGUMO MINISTERIJA**

**DĖL IŠVADOS VALSTYBĖS PRIPAŽINTOS
RELIGINĖS BENDRIJOS STATUSO SUTEIKIMO
SENOVĖS BALŲ RELIGINEI BENDRIJAI
„ROMUVA“ KLAUSIMU PATEIKIMO**

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 30, LT-01104
Vilnius,
tel. (8 5) 266 2984, faks. (8 5) 262 5940, el. p.
rastine@tm.lt,
atsisk. sąskaita LT267044060000269484 AB
SEB bankas, banko kodas 70440.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių
asmenų registre, kodas 188604955

Atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komiteto 2017 m. gegužės 31 d. raštą Nr. S-2017-5492, kuriuo prašoma pateikti išvadą dėl valstybės pripažinimo suteikimo Senovės baltų religinei bendrijai „Romuva“, kartu su minėtu raštu persiūtą šios religinės bendrijos 2017 m. gegužės 17 d. prašymą, išnagrinėjusi šią ir vėliau šios bendrijos Teisingumo ministerijai persiūtą medžiagą apie jos išpažįstamą tikėjimą, apeigas ir veiklą, mokslines publikacijas apie naująją pagonybę Lietuvoje ir vadovaudamasi Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 6 straipsnio 3 dalimi Teisingumo ministerija teikia Lietuvos Respublikos Seimui išvadą dėl valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso suteikimo Senovės baltų religinei bendrijai „Romuva“ (juridinio asmens kodas – 192096473; toliau – „Romuva“).

201 - - Nr. (8.3.44.)-7R-
Į 2017-05-31 Nr. S-2017-5492

Valstybės pripažinimo suteikimas religinėms bendrijoms

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 43 straipsnio 1 dalis skelbia, kad valstybė pripažįsta tradicines Lietuvoje bažnyčias bei religines organizacijas, o kitas bažnyčias ir religines organizacijas valstybė pripažįsta, jeigu jos turi atramą visuomenėje ir jų mokymas bei apeigos neprieštarauja įstatymui ir dorai.

Konstitucijos nuostatą dėl valstybės pripažinimo suteikimo religinėms bendrijoms įgyvendina Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo (toliau – Įstatymas) 6 straipsnis. Šiame straipsnyje nustatomi reikalavimai valstybės pripažinimo siekiančioms religinėms bendrijoms:

1. Religinė bendrija gali kreiptis dėl valstybės pripažinimo suteikimo praėjus ne mažiau kaip 25 metams nuo pirminio jos įregistravimo. Pirminis įregistravimas laikomas įvykusi, jei religinė bendrija teisėtai veikė (buvo įregistruota) Lietuvoje po 1918 m. vasario 16 d.
2. Religinės bendrijos mokymas ir apeigos turi neprieštarauti įstatymams ir dorai.
3. Religinė bendrija turi būti palaikoma visuomenės.

Įstatymo 6 straipsnis nustato, kad valstybės pripažinimas reiškia, jog valstybė palaiko šių religinių bendrijų dvasinį, kultūrinį ir socialinį palikimą. Pažymėtina, kad valstybės pripažinimas nesuteikia religinėms bendrijoms tokio pat statuso ir tokių pačių privilegijų, kokias turi valstybės pripažintos tradicinės Lietuvoje religinės bendruomenės ir bendrijos, įvardytos Įstatymo 5 straipsnyje, tačiau suteikia kai kurių privilegijų, palyginti su valstybės pripažinimo neturinčiomis religinėmis bendruomenėmis ir bendrijomis. Valstybės pripažintų religinių bendrijų kanonų

nustatyta tvarka sudaromos santuokos sukelia tokias pat teises pasekmes, kaip ir santuokos sudarymas civilinės metrikacijos įstaigoje (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.24 straipsnis). Valstybės pripažintos religinės bendrijos turi teisę mokyti tikybos valstybės ir savivaldybių mokyklose, jų religinės apeigos tikinčiųjų mokinių ar jų tėvų prašymu, nepažeidžiant pasaulietinės mokyklos sampratos, gali būti atliekamos valstybės ar savivaldybių mokyklose (Įstatymo 9 straipsnis). Valstybės pripažintoms religinėms bendrijoms taikoma žemės mokesčio lengvata (Lietuvos Respublikos žemės mokesčio įstatymo 8 straipsnio 2 dalies 10 punktas). Valstybės pripažintų religinių bendruomenių ir bendrijų dvasininkai ir tik vienuolyne dirbantys vienuoliai yra privalomai valstybės lėšomis draudžiami valstybiniu socialiniu draudimu pagal Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 2 straipsnio 1 dalies 11 punktą, o pagal Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo 5 straipsnio 7 dalį Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija suteikia Lietuvos tradicinėms ir valstybės pripažintoms religinėms bendruomenėms laiką transliuoti religines apeigas dvišaliuose susitarimuose numatytais sąlygomis ir tvarka.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nėra vertinęs Įstatymo 6 straipsnio konstitucingumo, tačiau 2007 m. gruodžio 6 d. sprendime užsiminė apie valstybės pripažinimo sampratą ir nurodė, kad „Konstitucijos 43 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta sąlyga „turėti atramą visuomenėje“ reiškia, kad atitinkamos bažnyčios, religinės organizacijos atrama visuomenėje turi būti tvirta ir ilgalaikė, taigi negali apsiriboti negausia žmonių grupe ar nedidele visuomenės dalimi, keliais veiklos dešimtmečiais, viena arba keliomis žmonių kartomis. Minėta atitinkamos bažnyčios, religinės organizacijos atrama visuomenėje turi būti tokia, kad dėl jos nekiltų jokių abejonių. Sprendžiant, ar tam tikrai bažnyčiai, religinei organizacijai suteiktinas valstybės pripažinimas, būtina įsitikinti, kad ta bažnyčia, religinė organizacija tikrai turi atramą visuomenėje. Pagal Konstitucijos 43 straipsnio 1 dalį taip pat reikalaujama įsitikinti, kad tos bažnyčios, religinės organizacijos mokymas bei apeigos neprieštaruja įstatymui ir dorai. Jeigu šios sąlygos nėra tenkinamos, atitinkamai bažnyčiai, religinei organizacijai valstybės pripažinimo negalima suteikti“. Taigi Konstitucinis Teismas užsiminė apie du konstitucinės „atamos visuomenėje“ sampratos aspektus – religinės bendruomenės narių skaičių ir egzistavimo Lietuvoje laiką. 2017 m. liepos 4 d. nutarime Konstitucinis Teismas taip pat pažymėjo, kad Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 9 straipsnio 1 dalis ir šios Konvencijos nuostatų turinį atskleidžianti Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija įpareigoja valstybę užtikrinti, kad tokio religinių grupių statuso, kuris lemia ypatingas jų privilegijas (tai pasakytina ir apie valstybės pripažintos religinės bendrijos statusą), suteikimo kriterijai būtų taikomi nešališkai ir be diskriminacijos. Sugretinus šias nuostatas nėra aišku, kaip nešališkumo reikalavimą atitiktų valstybės pripažinimo suteikimo kriterijus, nustatantis reikalavimą, kuriam įvykdyti neužtenka vienos ar net kelių žmonių kartų. Atsižvelgdama į tai, kad Įstatymo 6 straipsnio nuostata dėl 25 metų reikalavimo valstybės pripažinimui gauti nebuvo Konstitucinio Teismo tirta ir paskelbta nekonstitucine, į tai, kad Įstatymo 6 straipsnyje nustatytas 25 metų terminas nebuvo keičiamas nuo Įstatymo priėmimo 1995 m., nors atitinkamas įstatymo projektas yra pateiktas (žr. 2015 m. spalio 20 d. įstatymo projektą Nr. XIIP-3670 Seimo teisės aktų projektų duomenų bazėje) ir vadovaudamasi teisėtų lūkesčių principu, Teisingumo ministerija, rengdama šią išvadą, rėmėsi visu Įstatymo 6 straipsniu.

Pažymėtina, kad valstybės pripažinimas suteikiamas ne tikėjimo kryptims (konfesijoms), bet konkrečioms religinėms bendrijoms, vienijančioms apibrėžtą religinių bendruomenių skaičių (Įstatymo 6 straipsnis, 4 straipsnio 2 dalis). Aptariamu atveju religinės bendrijos ir pagonių tikėjimo krypties ribos nesutampa: greta trijų įregistruotų „Romuvos“ bendruomenių veikia ir kitos tos pačios tikėjimo krypties religinės bendruomenės, nepriklausančios šiai bendrijai.

Iki šios išvados surašymo dienos valstybės pripažinimas Lietuvos Respublikos Seimo nutarimais buvo suteiktas Lietuvos evangelikų baptistų bendruomenių sąjungai (2001 m. liepos 12 d. nutarimas Nr. IX-464), Septintosios dienos adventistų bažnyčiai (2008 m. liepos 15 d.

nutarimas Nr. X-1721), Lietuvos Respublikos evangelinio tikėjimo krikščionių sąjungai (2016 m. lapkričio 3 d. nutarimas Nr. XII-2730) ir Lietuvos naujajai apaštalų bažnyčiai (2017 m. kovo 30 d. nutarimas Nr. XIII-269).

Naujoji pagonybė europinės civilizacijos kontekste

„Romuva“ nėra unikalus fenomenas Europos ar europinės civilizacijos kontekste. Religinės grupės, kurias religijų tyrinėtojai apibendrintai įvardija kaip pagoniškas ar neopagoniškas, veikia daugumoje Europos valstybių (Vokietijoje, Graikijoje, Italijoje, Švedijoje, Estijoje, Suomijoje, Latvijoje ir kt.), taip pat JAV ir Kanadoje. Daugelis šių judėjimų kilo XIX a. pabaigoje – XX a. Šiems judėjimams būdinga pagarba gamtai, apeigos, orientuotos į kalendorines lygiadienių ir saulėgrįžų šventes, derliaus ciklą ir esminius šeimos įvykius, politeizmas, gilinimasis į ikikrikščioniškų tikėjimų šaltinius, tarptautinių ryšių palaikymas, oponavimas dominuojančiai krikščionybei. Pagoniški judėjimai XX a. pabaigoje suklestėjo dėl įvairių priežasčių. Paprastai religijų tyrinėtojai atkreipia dėmesį į XIX a. romantizmą, kuris turėjo didelės įtakos nacionalizmo fenomenui ir nacionalinėms valstybėms atsirasti ir skatino grįžti prie tautos savasties, šaknų, kas reiškė taip pat ir ikikrikščioniškų šaknų paieškas. Pasak tyrinėtojų, pagoniški judėjimai plito ir dėl krikščionybės silpnėjimo sekuliarėjančiose visuomenėse, religijos laisvės įtvirtinimo valstybių teisėje ir didėjančių praktinių galimybių tą laisvę įgyvendinti. Be to, buvo plačiai paplitęs nusivylimas tradiciniais autoritetais po XX a. kamavusių karų ir kitų kataklizmų. Įtakos turėjo ir naujų technologijų suteiktos komunikacijos galimybės, padėjusios naujiesiems pagonims susisiekti, dalytis patirtimi ir rasti sekėjų (M. Strmiska, 2005, 41–46; nurodomų autorių ir jų darbų sąrašas pateikiamas šio rašto priede).

Tarp naujosios pagonybės judėjimų yra nemažai skirtumų. Kai kurie iš jų įkvėpimo ir tikėjimo tiesų semiasi iš skirtingų senųjų pagoniškų (germanų, keltų ir kt.) tikėjimų, o sekėjų ieško tarp įvairios etninės kilmės individų (pvz., JAV ir Jungtinėje Karalystėje paplitęs judėjimas „Wicca“). Kiti, ypač Rytų Europoje veikiančios judėjimai, siekia atkurti konkrečios šalies etninį tikėjimą, o jų sekėjai dažniausiai yra būtent tos etninės kilmės, kurios religiją siekiama atkurti. Pagonybės tyrinėtojas Michael Strmiska pagoniškus tikėjimus klasifikuoja pagal jų santykį su senovine tradicija į *rekonstrukcionistinius* (siekiančius atkurti konkrečią tradiciją, susisiejusius su konkrečia tauta ar teritorija, pvz., Latvijos „Dievturius“) ir *eklektinius* (laisvai naudojančius skirtingų religinių tradicijų elementus, pabrėžiančius savo tikėjimo universalumą ir kviečiančius prisijungti įvairios etninės kilmės asmenis, pvz., „Wicca“). Eklektiniai pagoniški judėjimai savo raiška laikomi artimais Naujojo Amžiaus religiniam fenomenui (M. Strmiska, 2005, 18–22). Rekonstrukciniai judėjimai dažniausiai teigia esantys senųjų ikikrikščioniškų religijų tąsa, tačiau religijų tyrinėtojai atkreipia dėmesį į institucinio tęstinumo bei žynių tradicijos nutrūkimą, šaltinių, pagal kuriuos būtų galima rekonstruoti, trūkumą ir teiginius apie autentiškos senosios pagonybės atgaivinimą laiko abejotinais. M. Strmiska pažymi, kad „kai kuriose Europos dalyse pagoniškos religinės tradicijos galėjo būti nuosekliai praktikuotos nuo seniausių laikų iki dabar, ypač Rytų Europos šalyse, tokiose kaip Lietuva, kur daug pagoniškų tradicijų išliko populiarioje kultūroje nepaisant oficialių krikščioninimo pastangų. Tačiau net ir tokiais atvejais nėra abejonių, kad pagoniška religija buvo didele dalimi nutraukta krikščionybės įvedimo. Taip pat verta pabrėžti, kad modernusis pagoniškas judėjimas Lietuvoje, žinomas Romuvos pavadinimu, yra dvidešimtojo amžiaus, o ne senųjų laikų kūrinys, net jei mitai, ritualai ir kitos tradicijos, kurias jis praktikuoja ir skatina, kyla iš viduramžių ar net senesnių laikų. Todėl yra tikslu kalbėti apie Romuvos religinį judėjimą kaip apie „naują“ religiją, „modernią“ pagonišką religiją, nors tos religijos turinys kyla iš labai senų pagonybės šaltinių“ (M. Strmiska, 2005, 10; taip pat žr. G. Beresnevičius, 2002, 82–94).

Naujosios pagonybės Lietuvoje šaltiniai ir pradžia

„Romuva“ yra Lietuvoje kilęs neopagoniškas judėjimas, kurio tikėjimas ir religinės praktikos remiasi lietuvišku folkloru, mitologija ir negausiais istoriniais šaltiniais apie senąjį tikėjimą. Kol kas tai yra vienintelis reikšmingas Lietuvoje kilęs religinis judėjimas. Šis judėjimas

susilaukė didelio mokslininkų dėmesio. Mokslinius darbus apie šį judėjimą yra paskelbę E. Ramanauskaitė ir J. R. Vaišnys (2002, 2013), R. Delis (2006), R. Radžvilienė (2010), R. Pranckevičiūtė (2014), M. Strmiska ir V. R. Dundzila (2005, 2007, 2012) ir kiti. „Romuvos“ fenomeną yra analizavęs iškilus ikirikščioniškos baltų religijos ir mitologijos tyrinėtojas G. Beresnevičius (pvz., 2002).

Ankstyvieji bandymai atkurti ikirikščionišką religiją Lietuvoje matomi XIX a. nacionalinio atgimimo judėjime, idealizavusiame pagonišką Lietuvos praeitį. Žymiausi ikirikščioniškų tradicijų šalininkai buvo poetas Andrius Vištelis (1837–1912) ir Domas Šidlauskas (1878–1944). Pastarasis buvo pastatęs pagonišką šventvietę, kurią pavadino „Romuva“, o savo propaguotą tikėjimą vadino „Visuomybe“, tačiau šis judėjimas neišliko per sovietinės okupacijos pradžią.

„Romuvos“ tiesioginės šaknys siekia 1967 m. prasidėjusį kraštotyrinį, etnokultūrinį „Romuvos“ sąjūdį, kuriame reikšmingą vaidmenį vaidino Jonas Trinkūnas (1939–2014), vėliau, atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, inicijavęs „Romuvos“ bendruomenių steigimą. Kraštotyris sąjūdis rinko medžiagą apie etnines tradicijas ir propagavo etninių švenčių šventimą. Šis sąjūdis nebuvo akivaizdžiai pagoniškos orientacijos ir dėl sovietinės valdžios ateizmo politikos negalėjo skleisti kaip atvirai religinis fenomenas, jame dalyvavo įvairių, taip pat ir katalikiškų įsitikinimų asmenys. Tačiau kraštotyris sąjūdis, siekęs sugrįžimo prie senųjų kaimo tradicijų, padėjo įsitvirtinti įsitikinimui, kad senojo lietuvių tikėjimo elementai glūdi liaudies dainose ir tradicijose ir yra nesunkiai prieinami pašalinus ploną katalikybės sluoksnį.

„Romuvos“ įregistravimas ir plėtra

Religiniai etnokultūrinio sąjūdžio aspektai buvo iškelti į pirmąjį planą Lietuvai išsivaduojant iš SSRS. Pirmosios „Romuvos“ religinės bendruomenės – Vilniaus miesto baltų tikėjimo religinė bendruomenė „Romuva“ ir Kauno miesto religinė bendruomenė „Romuva“ – buvo įregistruotos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 27 d. potvarkiu Nr. 516p. 2002 m. gegužės 20 d. Teisingumo ministerijoje buvo įregistruota ir Senovės baltų religinė bendrija (vėliau pavadinimas pakeistas į dabartinį – Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“), į kurią susivienijo trys Romuvos bendruomenės. Šiuo metu „Romuva“ sudaro 3 įregistruotos religinės bendruomenės (Baltų tikėjimo Kauno bendruomenė „Alka“ (įregistruota 2001 m. vasario 6 d.), Baltų tikėjimo Molėtų bendruomenė „Romuva“ (įregistruota 2001 m. gegužės 22 d.), Baltų tikėjimo Vilniaus bendruomenė „Romuva“ (įregistruota 1992 m. gegužės 27 d.)) ir 19 „Romuvos“ grupių, kurios iki šiol nesikreipė dėl juridinio asmens statuso. Šiam judėjimui pritaria ir grupė išeivių Šiaurės Amerikoje. Yra įregistruota ir daugiau šio tikėjimo bendruomenių (Baltų tikėjimo religinė bendruomenė „Klaipėdos Romuva“, įregistruota 2006 m., Žemaičių baltų tikėjimo bendruomenė „Šatrijos Romuva“, įregistruota 2001 m.), tačiau jos nepriklauso bendrijai „Romuva“.

Steigiant Senovės baltų religinę bendriją „Romuva“ buvo sukurta ir krivio (vyriausiojo žynio) institucija, simboliškai suvienijanti Lietuvos pagoniškąjį judėjimą. Pirmuoju „Romuvos“ kriviu 2002 m. buvo išrinktas Jonas Trinkūnas, o 2014 m. lapkričio 23 d. „Romuvos“ krive išrinkta Inija Trinkūnienė, kuri šiai bendrijai vadovauja ir šiandien.

„Romuva“ vadovaujasi 2002 m. patvirtintu statutu (pakeistas 2017 m. sausio 8 d.). „Romuvos“ bendruomenių atstovai kasmet renkasi į suvažiavimą, vadinamą Krivule. Krivulė sudaro krivis ir „Romuvos“ bendruomenių (tiek įregistruotų, tiek ir juridinio asmens teisių neturinčių) atstovai vaidilų rato nustatyta tvarka ir kvotomis. Krivulė yra aukščiausiasis „Romuvos“ organas, galintis keisti „Romuvos“ statutą, renkantis krivį ir kitų „Romuvos“ organų narius, sprendžiantis dėl „Romuvos“ stojimo į tarptautines organizacijas ir kitus klausimus. Bendrijai vadovauja krivis ir trejiems metams renkamas vaidilų ratas, kurį šiuo metu sudaro 9 nariai (krivaičiai). Krivis atlieka bendrijos vienasmenio valdymo organo bei „Romuvos“ dvasinio vadovo funkcijas, tačiau tikėjimo tiesų aiškinimas ir pristatymas visuomenei, tikėjimo apeigų ir kalendoriaus tobulinimas yra kolektyvinė vaidilų rato atsakomybė. „Romuva“ taip pat turi stebėtojų

tarybą, kuri atlieka priežiūros funkciją: tikrina, ar krivis, vaidilų ratas ir „Romuvos“ bendruomenės laikosi „Romuvos“ statuto, prižiūri ir tikrina „Romuvos“ ūkinę ir finansinę veiklą, nagrinėja narių skundus.

„Romuvos“ religinė veikla apima tiek su žmogaus gyvenimo įvykiais susijusias apeigas, tiek ir kalendorines šventes, taip pat – gausią kultūrinę veiklą. Gerai žinoma su „Romuva“ susijusi folkloro muzikos grupė „Kūlgrinda“, „Romuva“ ar jos nariai dalyvauja organizuojant Rasas ir kitas viešas šventes įvairiose Lietuvos vietovėse, aktyviai prisideda rengiant kasmetinį muzikos ir menų festivalį „Mėnuo Juodaragis“. Skirtingais savo istorijos laikotarpiais „Romuva“ yra leidusi periodinius leidinius, savo tikėjimą viešina interneto svetainėje Romuva.lt, leidžia leidinius apie baltų tikėjimą ir apeigas lietuvių ir anglų kalbomis.

„Romuva“ taip pat palaiko ryšius su kitų šalių pagoniškėmis grupėmis, yra organizavusi bendras konferencijas JAV ir Indijoje su hinduizmo atstovais. 1997 m. „Romuva“ inicijavo tarptautinės organizacijos Pasaulinio etninių religijų kongreso kūrimą, siekdama sukurti ir vystyti ryšius su kitomis (atkurtomis ar išlikusiomis) pagoniškėmis grupėmis (viešoji įstaiga Pasaulio etninių religijų kongresas buvo įregistruota 1999 m.). 2015 m. „Romuvos“ krivė dalyvavo tarpreliginio judėjimo Pasaulio religijų parlamentas renginiuose, vykusiuose Solt Leik Sityje, JAV.

„Romuvos“ įsitikinimai ir apeigos

„Romuva“ teigia „baltų prigimtinių tikėjimą“ radusi liaudies papročiuose, dainose ir tradicijose, o jo turinį atkūrusi iš mitų ir prieinamų istorinių šaltinių. „Romuva“ nesiekia religinių tiesų apibrėžti dogmomis, nes tikima, kad jų religija yra „prigimtinė protėvių religija“, kuri „slypi kiekvieno lietuvių širdyje“, tad „lietuviui nėra didelės būtinybės būti išventintam į baltų religijos išpažinėjus, jis ją savyje saugo kaip duotybę“ (J. Trinkūnas, 2013, 7). Palyginti su detaliais krikščioniškų bažnyčių dogmatiniais kodeksais, „Romuvos“ religiniai įsitikinimai nėra griežtai apibrėžti, egzistuoja plati apeigų atlikimo ir tikėjimo turinio įvairovė. Turbūt sistemiškiausias „Romuvos“ tikėjimo ir apeigų pristatymas yra ilgamečio judėjimo vadovo J. Trinkūno 2000 m. išleistoje knygoje „Baltų tikėjimas“.

„Romuvos“ religinės etikos pagrindu laikoma taisyklė daryti kitiems tai, ką pats norėtum patirti iš kitų, ir nedaryti kitiems to, ko pats nenorėtum, kad kiti darytų tau. Vienijančiu tikėjimo ir etikos motyvu laikoma *darnos* samprata. *Darnos* kūrimas ir palaikymas „Romuvos“ pasaulėžiūroje yra pagrindinis žmonijos uždavinys, *darna* laikoma senosios kultūros pagrindu.

Religinės apeigos atliekamos per senovines kalendorines šventes, laikantis liaudies kultūroje išlikusių ar iš istorinių, mokslinių šaltinių medžiagos atkurtų ritualų, tikint, kad toks švenčių šventimas ir ritualai suteikia „prigimtinio baltų tikėjimo“ patirtį. Apeigos atliekamos namuose arba gamtoje, ant piliakalnių arba kitose vietose, dažnai tam tikslui įrengtuose alkuose. Religinių apeigų metu kreipiamasi į įvairius lietuviškojo ikikrikščioniško panteono dievus (tokius kaip Dievas, Perkūnas, Laima, Žemyna). Dievams aukojamos simbolinės aukos į ugnį beriant grūdų, druskos, smilkalų, pilant gėrimų. Dievai dažniau suvokiami ne kaip nepriklausomos transcendentinės būtybės, o kaip įvairių gamtos jėgų ar net istorinių vyksmų išraiška. Nors „Romuvos“ įsitikinimai yra politeistiniai, juose, kaip ir giminingų pagoniškų grupių įsitikinimuose, esantis dievybės vienijantis *darnos* pradas primena imanentinę dievo sampratą kai kuriose šiuolaikinės krikščionybės teologinėse srovėse. Pasaulis yra suvokiamas kaip gyvas organizmas, o gamta – šventa, todėl puoselėjama pagarba gamtai, tikima gyvu tautos ir žemės ryšiu. Ypatinga vieta „Romuvos“ tikėjime tenka protėviams, su kuriais ryšys palaikomas per religines apeigas. Tikima, kad mirštant kūnui siela gali pereiti į kitą pavidalą.

„Romuva“, teikianti didelę reikšmę senosios lietuvių pagonybės tyrinėjimams, senųjų apeigų atkūrimui, priskirtina rekonstrukcionistinei pagonybei. „Romuvos“ tikėjimas taip pat yra etnocentriškas, „baltų“, „lietuviškas“ tikėjimas, tad prie „Romuvos“ visų pirma kviečiami jungtis lietuvių etninės kilmės asmenys. Nepaisant etnocentriškumo, sprendžiant iš mokslinių tyrimų duomenų, „Romuvos“ apeigos yra atviros ir kitos etninės kilmės ir tikėjimo asmenims, o „Romuva“

nepropaguoja kai kuriems Skandinavijos pagoniškiems judėjimams būdingos ksenofobijos ar rasizmo. Tai liudija ir aktyvus „Romuvos“ dalyvavimas tarptautinėse tarpreliginėse organizacijose.

„Romuva“ ir visuomenės palaikymas

Sprendžiant iš Lietuvos Respublikos 2001 m. ir 2011 m. gyventojų surašymų duomenų, „Romuva“ praėjusį dešimtmetį buvo sparčiausiai Lietuvoje augusi religinė bendrija. 2001 m. gyventojų surašymo duomenimis, „baltų tikėjimo“ religinėms bendruomenėms save priskyrė 1270 (0,04 proc.) Lietuvos gyventojų, o 2011 m. gyventojų surašymo duomenimis, – jau 5118 (0,17 proc.) gyventojų. Taigi, surašymuose įvardyto „baltų tikėjimo“, kuriam Lietuvoje atstovauja „Romuva“, išpažinėjų skaičius per dešimtmetį išaugo keturis kartus ir 2011 m. tai buvo šeštas pagal tikinčiųjų skaičių tikėjimas Lietuvoje, gausumu pralenkęs tradicines Lietuvoje graikų apeigų katalikų, judėjų, karaimų, musulmonų sunitų religines bendruomenes. Sprendžiant iš šių duomenų, „Romuva“ 2011 m. gyventojų surašymo metu taip pat buvo neabejotinai didžiausia tradicine Lietuvoje nelaikoma religinė bendrija (antra didžiausia pagal dydį tradicine nelaikoma religinė bendrija – Jehovos liudytojai – 2011 m. turėjo 2927 išpažinėjus (0,1 proc. gyventojų).

„Romuvos“ turimą palaikymą visuomenėje atspindi statistiniai duomenys. 2007 m. Teisingumo ministerijos užsakymu UAB „Baltijos tyrimai“ atliktoje viešosios nuomonės apklausoje apie religinius judėjimus ir analogiškoje 2014 m. Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro užsakymu Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ atliktoje apklausoje buvo teirujamasi apie įvairių religinių grupių, taip pat ir apie „Romuvos“, žinomumą, klausta apie tai, kaip respondentai šias grupes vertina. Iš šių apklausų duomenų galima spręsti, kad 2007 m. apie „Romuvą“ žinių turėjo apie 19 proc. Lietuvos gyventojų, 2014 m. – jau apie 37 proc. gyventojų. Respondentų išsakyti vertinimai apie „Romuvą“ tiek 2007 m., tiek ir 2014 m. buvo daug pozityvesni nei kitų tradicinėmis nelaikomų (tiek valstybės pripažintų, tiek ir pripažinimo neturinčių) religinių bendrijų vertinimai. Apibendrinus 2014 m. nuomonę išsakiusių respondentų vertinimus matyti, kad palankiai „Romuvą“ vertino 29,8 proc., neutraliai – 52,9 proc., nepalankiai – 17,3 proc. gyventojų. Pavyzdžiui, evangelikai baptistai, nuo XIX a. vidurio Lietuvoje veikianti, Lietuvoje tradicine nelaikoma religinė grupė, kuriai priklausanti religinė bendrija pirmoji gavo valstybės pripažinimą, buvo palankiai įvertinta tik 7 proc., o nepalankiai – 34,1 proc. respondentų. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad apie „Romuvą“ žinantys respondentai ją vertino kur kas pozityviau, nei apie „Romuvą“ nežinantys respondentai: tarp žinančiųjų ir nuomonę išsakiusių respondentų palankiai „Romuvą“ vertino 45,2 proc., neutraliai – 45,5 proc., nepalankiai – 9,3 proc. apklaustųjų, o tarp „Romuvos“ nežinančiųjų ir nuomonę išsakiusių respondentų palankiai „Romuvą“ vertino 10,4 proc., neutraliai – 62,2 proc., nepalankiai – 27,3 proc. gyventojų. Tai rodo, kad „Romuvos“ viešoji raida turėtų būti priimtina daugeliui su ja vienaip ar kitaip susiduriančių Lietuvos gyventojų (daugiau duomenų pateikiama šio rašto priede „Religinių bendrijų žinomumo ir vertinimo 2007 ir 2014 m. analizė“).

„Romuvos“ įvertinimas pagal Įstatymo 6 straipsnio reikalavimus

1. Veiklos Lietuvoje laikotarpis. „Romuvos“ veiklos pradžia Lietuvoje laikytina pirmųjų jos religinių bendruomenių registracija Lietuvoje 1992 m. gegužės 27 d., taigi „Romuva“ Lietuvoje veikia 25 metus ir atitinka Įstatymo 6 straipsnyje nustatytą teisėtos veiklos Lietuvoje periodo reikalavimą.

2. Mokymo ir apeigų santykis su įstatymais ir dora. „Romuvos“ mokymas ir apeigos neprieštarauja Lietuvos Respublikos įstatymams ir bendrai priimtoms moralės normoms. Nors „Romuva“ puoselėja lietuviškas tradicijas, ji nėra uždara, palaiko ryšius su giminingomis kitų šalių ir kultūrų bendruomenėmis, dalyvauja tarpreliginiame dialoge ir palaiko ryšius su tokį dialogą puoselėjančiomis tarptautinėmis organizacijomis.

3. Visuomenės palaikymas. Lietuvos gyventojų surašymų duomenys leidžia manyti, kad „Romuva“ tarp 2001 m. ir 2011 m. buvo sparčiausiai Lietuvoje augusi religinė bendrija. Ji taip pat neabejotinai yra didžiausia tradicine nelaikoma religinė bendrija – „baltų tikėjimą“ 2011 m. nurodė išpažįstantys 5118 (0,17 proc.) Lietuvos gyventojų (antrai pagal išpažinėjų skaičių tradicine

nelaikomai religinei bendrijai 2011 m. save priskyrė 2927 (0,1 proc.) Lietuvos gyventojai). „Romuva“ veikia visoje Lietuvoje, ją sudaro 22 bendruomenės (iš jų trys įregistruotos). 2007 m. ir 2014 m. visuomenės nuomonės apklausų duomenys rodo, kad „Romuva“ vertinama reikšmingai palankiau nei kitos tradicinėmis nelaikomos religinės bendrijos (tiek valstybės pripažintos, tiek ir valstybės pripažinimo neturinčios). „Romuva“, kaip etninę kultūrą puoselėjanti religinė bendrija, yra reikšminga Lietuvos kultūrinio ir dvasinio gyvenimo dalis.

Apibendrinami tai, kas išdėstyta, teikiame išvadą, kad Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ atitinka Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 6 straipsnyje nurodytus reikalavimus valstybės pripažinimo siekiančiai religinei bendrijai.

PRIDEDAMA:

1. Išvadoje nurodytų šaltinių sąrašas, 1 lapas.
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 27 d. potvarkio Nr. 516p nuorašas, 1 lapas.
3. Juridinių asmenų registro duomenų banko 2017 m. gruodžio 18 d. pagrindinių duomenų išrašas apie „Romuvą“, 1 lapas.
4. „Romuvos“ 2017 m. sausio 8 d. įstatų redakcija, 7 lapai.
5. Lietuvos gyventojų surašymų 2001 m. ir 2011 m. duomenys apie gyventojų religinę tapatybę, 1 lapas.
6. Religinių bendrijų žinomumo ir vertinimo 2007 ir 2014 m. analizė, 7 lapai.
7. Religinių bendruomenių ir dvasinių grupių Lietuvoje žinyno ištraukos, 13 lapų.

Teisingumo ministrė

Milda Vainiūtė